

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na očno poslani knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Katere moralične dobičke prinaša človeku delavnost? — Kako se toplota meri? — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — Obravnava 40 branja itd. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Katere moralične dobičke prinaša človeku delavnost? Kako naj šola napeljuje mladino k delavnosti?

Marija Urbančič.

V vseh časih in krajih bilo je človeštvu načelo, da se medsebojno podpira. Posameznik sicer skrbi v prvi vrsti za sé in svoje najbližje, a s tem hoté ali nehoté podpira svoje sovremenike, ter skrbi tudi za potomce. V svoji skupini trudil se je in se še trudi vsak narod v večji ali manjši méri, da dospé do nekega ugodnega stanja do stanja, katero bi se smelo ponášati z naslovom: „Blagostanje“. Blagostanje pa je dvojno: duševno in gmotno. Jedno podpira drugo, jedno podaja tako rekoč roko drugemu v harmonično zvezo. Razvidno je tedaj, da povsod, kjer je mislil narod resno na povzdigo gmotnosti, moral je ob enem misliti tudi na oblaževalni razevét duševnosti, kajti le z njeno pomočjo mu je bilo moči, da je z gmotnostjo vspešno napredoval.

Ako premisslujemo o splošnem blagostanju, vrine se nam nehoté važno vprašanje, kako so razni narodi došli do blagostanja? — Pripravna deželna lega, dobra vlada in zakoni, ljudstva povoljne duševne smožnosti, sploh njegova omika, so tehtni pogoji narodnemu blagostanju. Na lego našega bivališča ne moremo vplivati, ali pa le neznatno, ker ona je v oblasti mogočne narave, a vzboljšati moremo naše zemljišče, da mu podamo vsaj del one veljave, koje mu je priroda sama na sebi odrekla. Tako opazujemo že pri izobraženih narodih starega veka, može, kateri so bili v pravi blagor izobražbi.

Če se je tedaj davna in nedavna prošlost po svojih zastopnikih že toliko resno trudila za obče blagostanje, toliko bolj je toraj sveta dolžnost sedanosti, da oživlja vzvišeno idejo splošnega napredka, da vrši svojo izobraževalno nalogo z vsemi mogočnimi sredstvi, ter nam privéde dragi narod do vsestranske omike. Velika važnost se je pripisovala že od nekđaj narodni šoli kajti njej pripada imenitna naloga, da vsposobi za samostalnost v življenju nezmožno stvar, ter podá ob enem tudi navod nadaljevalnemu izobraževanju, bodi si za praktično življenje ali morda tudi za više študije. Vendar večino šolske mladine na deželi nam je vzgojevati za kmetski stan. Dom, polje, vinograd, travnik in gozd, in različna opravila so predmeti, s kojimi se ima večina šolske mladeži kmalu po dostanej šolski dobi morda vse svoje življenje resno pečati. A narodno gospo-

darstvo je temelj državni moči in njenemu razvitku. Ako je temelj slab, je tudi celota slaba. Treba torej, da rano utrjujemo temelj, a temu je najugodnejša prilika pri nježni mladini, kajti njena radeznalnost in pripravnost ste učitelju izdatna podpora pri trudapolnem početju.

Odgojitelj naj vzbuja delavnost, saj že pregovor pravi: „Brez dela ni jela“. Delo prinaša tudi človeku različne moralne dobičke.

1. Ono krepi voljo in značaj. Lenuba pa karakterizuje omahljivost in neznačajnost.

2. Človeku prinaša mnogo veselja in zadovoljstva, ko jih zanikernež niti ne pozna.

3. Človeka obvaruje mnogoterih zmot in pregreškov, kojim bi se sicer vdal.

Pri poštem delu je človek zadovoljen in doseže napredek in srečo, ako ga vodi veder dub in plemenito srce. Ves napredek človeštva je osnovan na delu. Pridnemu Bog pomaga. Nič ne priporoča toliko mladeniča in tudi devico, kolikor delavnost. Najslavnejši možje in žene bili so marljivi.

A lenoba izpodjeda dušo in telo, kakor rija železo. Pogubonosna je lenoba telesa, še huja pa lenoba duše, ker iz slednje izvirajo vse slabosti. Kakor se v luži zarejajo najgnusnejše živali, tako rojé v glavi lenuba zle misli in napake.

Kako se otrok privadi k delu?

Otroku je že prirojeno vedno gibanje, mlada kri ne more mirovati, in to je dobro, treba ga je tedaj napeljevati, da vedno kaj dela. Da pa pametno in pravilno dela, k temu ga je treba privajati in to se začne z igro.

Bere se o Temistoklej-u prvaku atenskem, da ga je neki mladenec našel, kako je svojega sinka učil jahati na palici; že ta sloviti mož vadil je svoje dete v igri. Kedar tedaj otroci skušajo posnemati odrasčene, ne branimo jim tega. Znano je, da otroci radi zidajo hiše, mostove, mline iz blata, treščič, kamenja in to je njih prvi početak dela.

Ako otrok ne ljubi iger in gibanja, je to sploh slabo znamenje, če se pa vedno giblje in dela, znači, da biva v zdravem telesu, zdrava duša.

Tudi v slikanju in pisanju skušajo se otroci, še predno šolo nastopijo. Naj se jim dá kreda, da pišejo in rišejo točke, črte, križe, kolesca in sploh, kar se jim poljubi. Taki otroci pozneje radi posnemajo učitelje, se veselé vspeha in učitelju je nada, da ostane njegovim gojencem ovo veselje tudi za poznejo dobo kot prijeten odsev mladostne navdušenosti.

Dobra sredstva k delavnosti so tudi javne razstave konec šolskega leta, katere se pridni otroci že dolgo naprej veselé, ter skušajo drug drugega prekositi.

Učitelj naj pride o pravem času v šolo, ter naj bode učencem v izgled. Opominja naj jih, da se lepo pripravljajo na nauk. Posebno paziti je treba pri mladih, kateri še niso vtrjeni, da niso nikdar brez dela.

Kar se znanosti tiče, se mora odgoja ravnati po potrebah raznih stanov. Odgojitelj mora namreč le taisto izbirati, kar dejanskim potrebam in zahtevam najbolj vstreza, zraven pa mora dobro pomisliti, kako bi se vse to v pravo korist vsakega človeka posebej izdatno porabilo. Kdor tega dobro ne preudari, napravi večkrat zeló nevarne napake v odgoji, katere se težko odpravijo. To nam spričujejo žalostni izgledi gojencev in gojenk, ki so se učili v svoji mla-

dosti le moderne olike mesto dejanskih nauk, kako bi imeli namreč se svojimi duševnimi in telesnimi močmi ravnati, kako umno gospodariti in gospodinjiti itd.

Šola je le priprava za življenje, nihče se ni še v šoli izučil, naj si bo tudi najvišja. Treba je v življenju vednega premišljevanja, nadaljevanja tega, kar se je v šoli pridobilo. Šola doseže že mnogo, ako vcepi otrokom ljubezen do dela.

Nekateri obdolžujejo omiko, katera se otrokom v šolah podaja, da ovira delalnost priprostih stanov češ: kdo bo de potem delal, če bodo vsi omikani!

Omika naj bi bila izvir lenobe? Nikdar! Neumna ošabnost je, ki brani omikaneu ali prav za prav poluomikaneu se dela poprijeti. Ravno neomikani narodi so najbolj lenobni in na kolikor nižji stopinji omike stojé, na toliko višji stopinji lenobe ležé.

Ker je toraj vsakemu človeku treba nadaljnega duševnega razvitka, nastane vprašanje, kaj naj učitelj stori, da ta vzvišeni namen doseže in izpolni svojo dolžnost do svojega naroda? V to svrbo naj skrbi, da privéde učence do mogočega razumenja književnega jezika, ter jim vcepi ljubezen do čitanja. Nagjenje do delavnosti se goji s pričakovanjem kakega dobička. Tako pričakovanje je vodilo mnogih velikih činov na svetu.

Človek je delaven, ako vsako opravilo natančno in o pravem času naredi.

Pregovor pravi: Kdor zgodaj vstaja, dvoje srečo grabi. Kdor mnogo spava, svoje in tuje izgubi. Priden gospodar, pridna gospodinja cel dan dela in si najde vednega opravka. Čim težje je delo, tem slajši počitek. — Te in enake prislovice naj se otrokom večkrat ponavljajo in pojasnujejo. Schmid pravi: Slehern človek naj se peča s katerim koristnim delom, da bo de na koncu življenja zamogel reči: Storil sem, kar in kolikor sem mogel. Za očetnjavo se ne deluje samo na bojnem polju, ampak z vsakim koristnim delom. In ono, kar smo prevzeli, ali kar nam je bilo izročeno, dolžni smo z vsemi svojimi silami in z najodločnejšo voljo izvrševati.

K delavnosti napeljuje šola tudi s tem:

1. Ako je učitelj sam učencem v najlepši izgled delavnosti in natančnosti v opravljanju vseh svojih dolžnosti.

2. Med naukom obdrži učitelj vedno ono veselje in zanimanje do dotičnih predmetov in bodi strog s tistimi, ki se učenja z vso resnobo ne lotijo. Znano je, da se posebno mladi otroci v začetku vsakega dela v šoli vstrašijo, ter se ga skoraj ne upajo začeti. Tu je treba otrokom vzbujati pogum, razložiti jim vso stvar še enkrat, in ko so po odstranjenju vseh zaprek vendar le izdelali, naj se včasih vsako še tako majhno prizadetje pohvali, da učenci zadobijo veselje do dela.

3. Mnogokrat so vzgojitelji sami krivi, ako se njihovi učenci lenobi udajo mesto, da bi napredovali, ako jim preveč in nemogoče stvari nalagajo. Delo se mora ravnati po individualnosti in po starosti otrok. Vedno naj se težja dela za ložjimi vrstijo in naj se tudi primerno menjajo, da se jih otroci ne naveličajo.

4. Otroke treba pri vsaki priliki prepričati, kako lepa, koristna, da še celó neobhodno potrebna je človeku delavnost in na različnih primerih naj se

jim pokaže kam zamore človeka dovesti lenoba in malomarnost. Dokazuje naj se jim, da je človek prav za prav vsvarjen za delo, kajti le molitev in delo človeka osreči, lenoba pa pogubi.

5. Učitelj zahtevaj pri slehernem delu učencev točnost in pravilnost, ter nikdar ne dopusti, da bi kaj le polovičarsko opravili.

6. Na primernih izgledih jim predočuj, kako delo blaži in povečuje človeka in da vse dobro izvira iz delavnosti, a lenoba, da se niti z enim dobrim delom ponášati ne more.

7. Lenuhe večkrat osramoti, n. pr. ako naloge ne izdelajo, postavi jih v vrsto, ter jih nekoliko oštej in vprašaj, če se ne sramujejo pred svojimi součenci, kateri so se nalogo dobro naučili in jo čedno izdelali. Pogosto jih opominjaj na pregovor, ki pravi: Kdor ne dela, naj tudi ne jé.

Priden učenec se vedno vpraša: kaj moram danes izdelati; kaj jutri? a lenemu strah pred delom, kakor velikansk kamen leži na vesti. Kdor v svoji mladosti ni marljiv učenec ali učenka, tudi v poznejši dobi redko dospe do blagostanja.

Velike vrednosti je to za otroke, kjer se učé kmetijstva. Tam ima učitelj priliko jih spodbujati k delavnosti, rednosti, varčnosti, itd. Dobro je tudi, če jih napeljuje, da pozneje izdelujejo sami nekatero kmetsko orodje.

Ravno tako važnega pomena in, če ne še bolj je tudi za deklice, da se navajajo k delavnosti. „Dobra gospodinja podpira tri hišne vogle“ veli stari pregovor. Ako hočemo tedaj dobrih in skrbnih gospodinj odgojiti, moramo za to vže pri mladih deklicah — pri učenkah ljudske šole po moči skrbeti. Kajti gorje hiši, v kateri gospoduje slaba gospodinja, nevešča v gospodinjstvu, zlasti pa če je še neskrbna ali celó lena: ona je dosledno tudi zapravljevka, ker ne pozna truda, s kojim se blago pridobiva, ter novec malemarno potroša za nepotrebne stvari. Taki hiši propad je neizogiben.

Nemarne gospodinjé, oziroma matere so svojim nepokvarjenim hčerkam v pogubonosni spodtikljej in pohujšanje.

Iz teh kratkih potez razvidi se lahko, da je tudi pouk v gospodinjstvu in ženskih ročnih delih po zahtevah sedanjega časa velevažen faktor za učenke na ljudskih šolah in torej vreden našega truda in skrbnega njegovanja.

Kako se toplota meri.

Dr. Križan.

Ako se dvoje neenako toplih teles drugo drugega dotika, tedaj oddaje topleje svojo toploto tako dolgo mrzlemu, dokler nimata na dotikajočem se mestu obe iste topline. Dalje ima vsako telo pri istej toplini vselej tudi isti obseg in s povikšanjem topline se tudi njegov obseg povekšuje ali telo se razteza in sicer pri določeni stopinji ogrevanja ali ohlajenja razteza ali steza se ono tudi za določeno dolžino. Tako zamoremo tedaj iz spremembe obsega katerega telesa ali njegove raztege in stezanja vselej na njegovo toploto sklepati. Da se zamore toplota meriti, priredili so se posebni stroji, ki se toplomeri imenujejo. Tvarina za raztego, s katerimi se toplina določuje, in se tedaj v toplu-

meru rabijo, je ali živo srebro, vinski cvet ali zrak. Navadno se rabi toplomer z živim srebrom.

Toplomer z živim srebrom se tako le napravi: Vzeme se steklena cev, ki mora biti povsod enako široka. O tem se pa osvedočimo, ako ima živo srebro v cev nalito po celej cevi enako dolžino. Steklena cev drži se potem tako dolgo v plamen, dokler se ne počne taliti. Zdaj piha se na nasprotnem kraju po malem v cev, da se steklo v krogeljo razširi. Krogelja mora se z živim srebrom tako napolniti, da se tudi v cevi živo srebro nekoliko navzdigne; ker pa je luknja v cevi mala, zato se mora krogelja na umetni način polniti. Krogelja in cev se namreč ogrejeta, tako, da izbeži ves zrak iz njiju in cev postavi se navpik v živo srebro. Zunanji zrak tedaj s svojim tlakom živo srebro v cev in krogeljo tlačí. Ako se zdaj v krogelji nahajajoče se živo srebro ogreje, vzdiguje se ono in ko se je vže do kraja cevi vzdignilo, zavari se cev.

Da se toplota meriti zamore, mora se slednjič cev primerno razdeliti. Krogelja se zato potopi v taleči se led, in mesto, do katerega se je živo srebro skrčilo, zaznamuje se na cevi in se imenuje ledišče. Potem drži se toplomer nad vrelo vodo, tako, da se samo krogelja vode dotiče, in se spet zaznamuje. Mesto na cevi, do katerega se je živo srebro vzdignilo, zove se vrelišče, daljava med obema imenuje se pa temeljna daljnost. Ta temelja daljnost zamore se na več med seboj enakih delov razdeliti, ki se imenujejo stopinje. Vse stopinje vkup imenujejo se lestvica ali škala. Stopinje nad lediščem imenujemo stopinje toplote, one pod lediščem pa stopinje mraza. Prve značijo se znamenjem +, druge pa znamenjem —. Škala je ali na cevi sami zarezana ali pa na tablici, na katero se toplomer pribije, narisana.

Temeljno daljnost razdelil je Reaumur [čitaj Reomir] na 80, Celsius na 100 in Fahrenheit pa na 180 stopinj [°]. Vse tri vrste toplomerov izgotavljajo se kakor smo gore omenili, in se edino razlikujó med seboj po velikosti stopinj. Na Reaumur-ovem toplomeru so namreč stopinje največe, manjše so na Celsijevem, in najmanjše na Fahrenheit-ovem.

Na toplomeru Reaumur-ovem in Celsijevem označeno je ledišče z ničlo [0°]. Vrelišče pa je označeno pri prvem s številko 80, pri drugem pa s številko 100. Na toplomeru Fahrenheit-ovem označeno je ledišče s številko 32, vrelišče pa z 212. Mnogokrat je treba, da se stopinje enega toplomerja spreminjajo v stopinje drugega. Pri tej spremembi je pomniti, da je:

$$80^{\circ} R = 100^{\circ} C = 180^{\circ} F; \text{ potem tedaj:}$$

$$1^{\circ} R = \frac{5}{4}^{\circ} C = \frac{9}{4}^{\circ} F,$$

$$1^{\circ} C = \frac{4}{5}^{\circ} R = \frac{9}{5}^{\circ} F,$$

$$1^{\circ} F = \frac{4}{9}^{\circ} R = \frac{5}{9}^{\circ} C.$$

Na primer $16^{\circ} R$ je $20^{\circ} C$, ker $16 \times \frac{5}{4}^{\circ} C = 20^{\circ} C$. To najdemo celo lahko tudi po tem je pravilu: Dodaj k znanemu broju Reaumur-jovih stopinj četrti del in dobiš C . stopinje; $25^{\circ} C = 20^{\circ} R$, ker $25 \times \frac{4}{5}^{\circ} R = 20^{\circ} R$. Ali: Odštej od znanega broja Celsijevih stopinj peti del in dobiš R . stopinje. Ako želimo $16^{\circ} R$ spremeniti v stopinje F , tedaj moramo $16 \times \frac{9}{4}^{\circ} F = 36^{\circ} F$. Ali ker ima F . toplomer ledišče s številko 32 označeno, tedaj še moramo k broju 36 došteti 32 in imamo $68^{\circ} F$. Če slednjič želimo F . stopinje spremeniti v Celsijeve ali Reaumur-ove, tedaj moramo najpred od znanega broja F . odšteti

32 in potem še množiti. Na pr. $78^{\circ} \text{F} = 25\frac{5}{9}^{\circ} \text{C}$; ker $78 - 32 = 46$ in $46 \times \frac{5}{9}^{\circ} \text{C} = 25\frac{5}{9}^{\circ} \text{C}$.

Toplomer je iznašel Holandez Cornelius Drebbel leta 1605; ali on je mesto živega srebra rabil zrak. V osemnajstem stoletju sta Fahrenheit in Reaumur ledišče in vrelišče določila in prvi rabil je vže živo srebro. Celzij pa leta 1742 svojo lestvico (škalo) naznanil.

Toplomer je tem občutljiveji, čem ožja je luknja v cevi. Če želimo določiti temperaturo kakega telesa, moramo toplomer, ako je telo tekoče spustiti v tekočino, ako pa je trdno, mora se ga kroglja dotikati in toplomer se dotlej opazovati, dokler živo srebro, na enej stopinji ne ostane pri miru: To je ona stopinja, ki nam temperaturo teles naznanja. Ako želimo temperaturo zraka določiti, mora se toplomer tako obesiti, da toplota, ki jo druga telesa izžarivajo, ne deluje na toplomer in da solnčni traki ne padajo na njega, ker inače toplomer ne pokazuje prave toplote zraka.

Za preiskovanje topline v globočinah zemeljskih služi nam toplomer z živim srebrom, ki se od omenjenih v tem razlikuje, da je njegova steklena cev gori odprta in popolnoma z živim srebrom napolnjena. Iz množine živega srebra ki iz toplomera radi raztege po toploti izide, določuje se toplina.

Tudi toplinopisniki so posebna vrst toplomerov z živim srebrom, ker ti toplomeri s pomočjo posebnega stroja na razne načine sami pišejo stopnje topline. S Sixevim toplinopisnikom določuje se toplina morske vode v različnih globočinah. Ta toplinopisnik ima dolgi valj napolnjen z vinskim cvetom in zrakom. Cev nij ravna, ampak omotana dvakrat okoli valja in na sredini je v njej vinski cvet pretrgan s stolpom živega srebra, ki ima odzgor in odzdol košček železnega valja, nam temperaturo pokazuje.

Ker živo srebro vže pri $- 32^{\circ} \text{R}$ ali $40\cdot5^{\circ} \text{C}$ (mrzline) zmrzne, zato se z omenjenimi toplomeri ne more nizka temperatura meriti, ampak se zato rabijo toplomeri, ki so napolnjeni z vinskim cvetom.

Ti toplomeri izgotavljajo se ravno tako, kakor oni z živim srebrom, samo da se napolnijo z vinskim cvetom a ne z živim srebrom in sicer rudečim, da se opazovanje olajša. Vinski cvet raztezuje se namreč tudi v velikej mrzlini pravilno in stopry pri 100°C . postane gosto tekoč. Ker pa se vinski cvet nad ničlo nepravilno razteza, zato se stopnje toplote z njim samo takrat določiti zamorejo, ako se lestvica vravna s toplomerom z živim srebrom. Živo srebro veliko pozneje vreje, kakor vinski cvet, ono je za toploto občutljiveje in se razteza od 0° do 100° topline pravilno, ravno zato je za toplomere najprimerneje; ali ker vže pri $- 40\cdot5^{\circ} \text{C}$. (mrzline) zmrzne, zato so tudi toplomeri z vinskim cvetom napolnjeni znameniti. Ali ker navadni vinski cvet vže pri 78° zavreje, zato se rabi za toplomere tako imenovani Amylni vinski cvet, ki še komaj pri 130° vreje, in toplomeri iz te vrsti vinskega cveta napolnjeni zamorejo nam toplino do 130° pokazovati.

Toplomer z živim srebrom napolnjen združen s toplomerom z vinskim cvetom napolnjen je tako imenovani toplomer največine in najmanjšine, ker nam največo in najmanjšo toplino pokazuje. Toplomer z živim srebrom napolnjen ima v steklenej cevi luknjo tako široko, da se košček stekla, ki je na živem srebru, lahko sem ter tje giblje. Z raztezanjem živega srebra porine

se tudi košček dalje in ostane tudi takrat, ko se živo srebro stegne, na svojem mestu. Toplomer z vinskim cvetom napolnjen ima tudi luknjo tako široko, da se košček steklene palice v cevi sem ter tje giblje, in vinski cvet potegne s svojim stezanjem tudi ta košček seboj in tako najmanjšo toplino pokazuje.

(Konec prih.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Aratova¹⁾ tvarina je presuhoparna, ker ni v njej nobene spremembe, nobene navdušenosti, nobene osebe, nobenega govora; vendar je nalogi zadostil, za katero se je sposobnega zmatral. Občudovanja vreden v svoji stroki je Teokrit,²⁾ pa njegova kmetska in pastirska muza se ne boji le fora ampak celo mesta. Dozdeva mi se, da slišim, kako se imena premnogih pesnikov od vseh strani navajajo. Kaj? Ali ni Pizander³⁾ Herkulovih činov izvrstno opeval? Sta-li brez vzroka sledila Nikandra⁴⁾ Macer⁵⁾ in Vergilij? Hočemo li Evforjona?⁶⁾ ako ne bi bil Vergilij njegovih vrlin priznal, ne bi bil nikakor omenil v pastirskih pesnih „pesnij v Halcidskem merilu zloženih.“ Postavlja li brez vzroka Horacij⁷⁾ Tirteja⁸⁾ takoj za Homerom? Gotovo ni nihče tako malo olikan da ne bi znal vsaj imenika teh pesnikov iz kake biblioteke dobiti in med svoje knjige dejati. Tudi jaz jih prav dobro poznam, [katerih ne omenjam, in jih nikakor ne zametujem, saj sem rekel, da je v vsakem nekaj koristi. K tem hočem se vrniti, kedar bodo moči vže okrepčane in vtrjene; to storimo pri velikih obedih dostikrat, kjer nam, če smo najboljših jedi se nasitili bili, sprememba se slabšimi vendar vgaja. Potem naj se brezdelica porabi za čitanje elegije, v katerej se Kalimah⁹⁾ odlikuje, drugo mesto je pa po mnenju večine oceniteljev zasel Fileta.¹⁰⁾ Dokler se pa poganjamo za ono stalno, kakor

¹⁾ Arat iz Sol v Ciciliji učencec in prijatelj modrijana Zenona, živel je okoli l. 270. pr. Kr. na dvoru macedonskega kralja Antigona Gognata. Na poziv tega je zložil poučno pesen *Φαινόμενα καὶ Διοσημεία* (zvezdne prikazni in vremenska znamenja, (katero delo sta Cicero in Avgustov vnuk Cezar Germanik na latinski jezik preložila.

²⁾ Sirakužan Teokrit je slovel okoli l. 260. pr. Kr. kot najboljši idilski pesnik.

³⁾ Pizander, iz Kamira na Rodskem otoku, zložil je epos „Herakleja“ v sredi sedmega stoletja pr. Kr.

⁴⁾ Kolofončan Nikander je živel v sredi drugega stoletja pr. Kr. deloma na dvoru pergamenjskega kralja Atala in je zložil poučno pesen *Θηριακά καὶ Ἀλεξίφάρμακα* (o strupih in sredstvih zoper strupe).

⁵⁾ Emilij Macer iz Verone, sodobnik in prijatelj Vergilijev in Ovidijev, posnemal je Nikandra ter zložil naravoslovsko-poučni pesni „Ornithogonia“ in „Theriaca“. Naravoslovec Plinij ga večkrat kot vir navaja.

⁶⁾ Evforjon Halkidčan iz Evboje, rojen l. 276. pr. Kr., bil je bibliotekar sirskega kralja Antijoha Velikega in je zložil pesni o poljedelstvu (Georgica). Prim. Verg. ecl. 10, 50.

⁷⁾ Horacij pesništvo v. 401.

⁸⁾ Tirteje je znani pesnik bojnih koračnic (*ἐμψυχίμαχ*), s katerimi je v drugi mesenski vojski (v 7. stoletju pr. Kr.) Sparčane navduševal.

⁹⁾ Cirenčan Kalimah je bil od l. 256.—236. pr. Kr. predstojnik aleksandrijske biblioteke in je spisal mimo mnogo učenih knjig tudi raznovrstne pesni.

¹⁰⁾ Fileta, rojen na otoku Kou, živel je okoli l. 280. pr. Kr. Bil je vzgojitelj kralja Ptolomeja II. Filadelfa in prijatelj Teokritov.

sem rekel, spretnost, treba je privajati se najboljše stvarini, duh vzgajati bolje z natančnostjo nego s čitanjem mnogih pisateljev in si pravo barvo vbrati. Torej bode izmed treh od Aristarha vsprejetih pisateljev jambov v govorniško spretnost najbolj koristil Arhiloh.¹⁾ On se odlikuje s krepkimi izrazi, z jedrnatimi in kratkimi mislimi, ki kakor strele švigajo, z veliko navdušenostjo in močjo, da se nekaterim dozdeva, da je snov ne pa njegova nadarjenost zakrivila, če se komu zapostavlja. Izmed deveterih lirikov zasluži prvo mesto Pindar²⁾ zaradi vrlosti duha, izrekov, figur, zelo rodovitne obilnosti v oziru vsebine in izrazov, in tako rekoč tóka zgovornosti; zatorej je Horacij³⁾ prav menil, da ga ne more nihče posnemati, kako velikanskega duha da je Stezihor⁴⁾ kažejo tudi njegovi predmeti, ker opeva največje vojske, vrlo slavne vojskovodje in obdeluje v liriki težavno epsko stvarino. V njegovih proizvodih delujejo in govorijo osebe s primerne dostojnostjo, in če bi se bil prave mére držal, mogel bi bil menda prvi z Homerom tekmovati; pa on je preobilen in vskipi, kar je sicer graje vredno, vendar je napaka obilnosti. Alcėj⁵⁾ je v onih pesnih zlata vreden,⁶⁾ kjer samosilnike biča⁷⁾ in tudi lepe nauke daje; izrazuje pa svoje misli kratko, veličastno, natančno in ponajvečkrat govorniku podobno; a on zabréde v ničemurnosti in se peča z ljubeznijo, dasi sposoben za važnejše predmete. Simonid⁸⁾ je sicer priprost, vendar nam se zna prikupiti s primernim govorom in neko ljubezujivostjo; posebno pa se odlikuje v vzbujanju usmiljenja tako, da mu nekateri zaradi tega prvstvo dajejo pred vsemi pisatelji te vrste. — Stara komedija⁹⁾ hrani skoraj sama kakor pravo prijetnost atiškega

¹⁾ Arhiloh, rojen na otoku Paru, živel je v drugi polovici osmega stoletja pr. Kr. večinoma na otoku Tazu. On je izumil novo vrsto pesnij, namreč „Jambe“, v katerih je s hudo strastjo in živo domišljijo napadel neprijatelje. Vsled posebnosti in odločnosti je vplival njegov jezik na potomce, posebno na govornike. Nek Grk je rekel, da izvira strupen jezik Arhilohov iz pasjega žolča in osjega žela. Horacij ga je v epodah posnemal. (Pr. Ep. I, 19, 25.)

²⁾ Pindar, rojen v Tebah l. 521. pr. Kr., je najslavnejši lirski pesnik med Grki. Največo slavo si je pridobil s zmagospevi (epinikia), kojih še imamo 45.

³⁾ Hor. C. IV. 2, v kateri pesni Horacij Pindara proslavlja.

⁴⁾ Stezihor, iz sicilske Himere (med 630.—550. pr. Kr.), najstarejši in najslavnejši pesnik v Siciliji, porabljal je v pesnih večinoma mitološko in epsko stvarino.

⁵⁾ Alcėj, Mitilencan iz otoka Lezba, okoli l. 600. pr. Kr., najvrlejši lirik med Eolci, zložil je mnogovrstne pesni in bil mnogo posneman, posebno od Horacija.

⁶⁾ Z ozirom na Hor. carm. II, 13, 26.

⁷⁾ Samosilnika Mirzil in Pitak, zaradi katerih je moral Alcėj domovino ostaviti. Pesni, v katerih je opeval boje med plemenitaži in meščani svoje domovine, so se zvale *σπαραστιάς*.

⁸⁾ Simonid, rojen okoli l. 559. pr. Kr. na otoku Keju, živel je nekaj časa na dvoru atenskega samosilnika Hiparha, pozneje pa pri Hieronu v Sirakuzah. Zložil je elegije in napisnice. Izmed zadnjih najbolj slovi ona na pale junake pri Termopilah:

„Lacedemoncem povej, o potnik, da tukaj ležimo
Vrlo pokorni, kakor ondi zakoni velé.“

⁹⁾ Grška komedija je nastala kakor tragedija iz običajev ob praznikih boga Dioniza. Vše Grki sami so razločevali tri dobe njenega razvitka, ter jo delili v staro, srednjo in novo. Stara komedija se je razvijala za časa atenske svobode ter bičala in javno zasmehovala vsakovrstne napake atenskih državljanov; celo Perikleju in Aspaziji ni prizanašala. Po končani peloponeški vojski (404. pr. Kr.) pa nehala je zlata doba atenske svobode in ž njo tudi stara komedija. Kot pesnik stare komedije si je največjo slavo pridobil Aristofan, ki je za časa peloponeške vojske mnogo komedij spisal, kojih nam se je ohranilo 11. Kratin je njegov starejši in Evpolij njegov mlajši sodobnik.

govora, tako posebno zgovorne odkritosrčnosti, in če tudi se odlikuje v bičanju napak, je vendar prav vrla tudi v drugih stvarih. Kajti ona je velikanska, okusna, mična, da morda nobena vrsta pesništva, — se vé da za Homerom, katerega je treba kakor Ahila vsakokrat izvzeti, ni bolje sorodna govorniku ali bolj prikladna njegovi vzgoji. Zastopnikov te vrste pesništva je več. Vendar so najzvrstnejši Aristofan, Evpolij in Kratin. Ustanovitelj tragedije je Ajshil,¹⁾ vzvišen, resen in v govoru visokoletč, dostikrat do napačnosti; pa v premnogih njegovih tragedijah se pograša olikanost in pravi red; zato je so Atenčani poznejšim pesnikom dopustili s predelanimi njegovimi proizvodi tekmovati, in mnogi so si na tak način priborili zmagovalca venec. A najbolj vrla sta proslavila to vrsto pesništva Sofoklej²⁾ in Evripid, ta dva pesnika se tako razlikujeta v govoru, da se prav mnogi bavijo s prašanjem, kateri izmed njiju je vrlejši. Torej hočem to stvar nerešeno pustiti, ker ni v nobeni zvezi z mojo nalogo. To vendar mora vsakdo priznati, da je Evripid mnogo koristnejši onemu, ki se pripravlja za govorniški poklic. Kajti on se približuje v govoru (kar baš oni grajajo, katerim se dozdeva slovesna resnost, tragiški koturn in jezik Sofoklejev bolj veličasten) govorniškemu slogu, je poln naukov, in v onih stvarih, katere so modrijani učili, tem skoraj jednak v govorjenju in odgovarjanju se lahko se vsemi primerja, ki so govorniški posel na foru opravljali; v dušnih razpoloženjih je pa kakor v vseh diven, tako posebno v onih brezdvomno odlični, ki vzbujajo usmiljenje. Njega je tudi največ občudoval, kakor dostikrat sam priča, in posnemal, dasi na drug način, Menander;³⁾ marljivo čitan zadostuje ta po mojem mnenju čisto sam v dosego vsega tega, kar učim; tako vrla je on naslikal vse življenje, tolika obilnost iznajdenja in vzmožnost pisateljska nahajata se pri njem, tako primerna so vsa dejanja, osebe in dušna razpoloženja. Gotovo so oni ocenitelji pravo zadeli, ki imajo tiste govore, kateri nosijo Harizijevo⁴⁾ ime, za proizvode Menandrove. Pa meni se on mnogo bolj dopada v svoji stroki kot govornik. Če pač niso slabi sodnijski prizori, ki se nahajajo v Epitreptih,⁵⁾ Epiklerih in Lokrih, ali če pač niso z ozirom na govorništvo mojsterski proizvodi nesodnijski govori v Psodefiji, Nomotetu in Hipobolimaju. Jaz vendar menim, da bode on še bolje koristil deklamatorjem, ker morajo ti prepirkam (kontroverzjam) primerno naloge več oseb prejemati, namreč naloge očetov, sinov, vojakov, kmetov, bogatinov, siromakov, jezečih se, prosečih, krotkih in sirovih ljudi. Vse te značaje slika Menander čudovito lepo. On je pa tudi vse pisatelje svoje stroke daleč prekosil in jih z bleskom svoje slave ob veljavo spravil. Vendar se nahajajo tudi pri drugih komikih,

¹⁾ Ajshil, rojen l. 525. v Atenah, umrl pri Siciliji l. 456. pr. Kr., je najslavnejši izmed treh slavni tragikov v Grkih. On je uvel drugega glumača v tragedijo in tako omogočil dialog.

²⁾ Sofoklej, rojen v atiškem okraju Kolonu, 495.—405. pr. Kr. — Evripid, rojen na otoku Salaminu v dan salaminske bitke l. 480., umrl 406. pr. Kr.

³⁾ Menander rojen Atenčan (342—200 pr. Kr.) bil je najodličnejši pesnik nove komedije. Njegove komedije so se izimši nekaj odlomkov pogubile; pa tvarino in zlog njegov lahko vzpoznavamo iz Plavta in Terencija, ki sta ga posnemala. Menander je bil zelo natančen opazovalec življenja; zato je bilo v njegovih komedijah mnogo jedrnatih rekov.

⁴⁾ Harizij je bil govornik v Atenah in sodobnik Demostenov.

⁵⁾ Navedena imena so bili napisi nekaterim Menandrovim komedijam.

če jih s prizanašbo čitaš, nekatere koristne stvari, posebno pri Filemonu¹⁾ kateremu so sodobniki sè spačenim okusom dostikrat prednost dali pred Menandrom, pa drugo mesto si je po občnem mnenju brezdvomno zaslužil.

Zgodovino so mnogi izvrstno spisovali, pa brezdvomno se odlikujeta od drugih posebno dva, katera sta z različno vrlino skoraj jednako slavo dosegla. Jedrnat, kratek in vedno naprej hitèè je Tukidid,²⁾ prijeten, jasen in obsiren je Herodot;³⁾ oni je vrlejši v viharnih, ta v mirnih dušnih razpoloženjih, oni v govorih pred ljudstvom, ta v pogovorih, oni sè silo, ta z prijaznostjo. Prvi za temi je Teopomp,⁴⁾ kot zgodovinopisec sicer manj važen nego onadva, pa bolj soroden govorniku, ker je bil dolgo govornik, preje nego je bil vspodbujen za to stroko. Tudi Filist⁵⁾ zasluži, da se izvzame iz krdela poznejših dasi vrlih pisateljev; on je posnemal Tukidida in je sicer mnogo slabèjši pa nekoliko jasnejši. Efor⁶⁾ je po Izokrat-ovem mnenju prepočasen, Klitarh-ova⁷⁾ nadarjenost se hvali, pa njegova zanesljivost je na slabem glasu. Mnogo pozneje rojen Timagen⁸⁾ je vže zaradi tega hvalevreden, ker je prenehano zgodovinopisje znova marljivo obdelaval. Na Ksenofonta sicer nisem pozabil, pa on se prišteva modrijanom.

(Dalje prih.)

Obravnavava 40. branja I. n. slov. „Sei versöhnlich“ na podlagi slovenskega jezika.

(Učni poskus za srednjo skupino.)

I. Uvod.

Dragi otroci! Dostikrat vže sem vam pravil: „Imejte se radi med seboj!“ Tožarenje ni spodobno, pa tudi ni ljubeznjivo. Svojega tovariša v šoli za vsako

¹⁾ Filemon, rojen v siciljskih Solah, umrl l. 261. pr. Kr. skoraj 100 let star, bil je prvi in najstarejši pesnik nove komedije.

²⁾ Atenèan Tukidid je živel med 471.—396. l. pr. Kr. On se je odlikoval kot vojskovodja in kot zgodovinopisec, in njegova zgodovina peloponeške vojske še dandanes slovi kot najboljšèe zgodovinsko delo grške literature.

³⁾ Herodot se je narodil v karijskem Halikarnasu l. 485. pr. Kr. Obhodil je večji del tedaj znanega sveta ter v devetih knjigah popisal, kar je na potovanju znamenitega videl in slišal. Imenuje se oče zgodovinopisja, ker je o videni in slišani stvarini večkrat izrazil svoje mnenje. Kvintilijan pravi (IX, 4, 18) o njegovem zlogu nastopno. Pri Herodotu teče vse kakor počasi, tako ima zlasti dialekt (jonski) njegov ono prijetnost, da prešinja vidoma tudi manj znane oddelke.

⁴⁾ Teopomp, rojen na otoku Hiju l. 376. pr. Kr., bil je učenec Izokratov in je spisal *Ἑλληνικά* pričènši od ondod, kjer je Tukidid nehal, do bitke pri Knidu l. 394. pr. Kr.) in *Φιλίππικά*. Obe zgodovini ste se pogubili.

⁵⁾ Filist, rojen Sirakužan, živel je za časa obeh Dionizijev in je bil v visoki starosti l. 356. pr. Kr. od ljudstva ubit. Njegova zgodovina Sicilije (*Σικελικά*) v sedemnajstih knjigah se je izgubila. V oziru sloga je posnemal Tukidida in se prišteval najboljšim zgodovinopiscem.

⁶⁾ Efor, rojen v eolskih Kumah, živel je od 405.—330. l. pr. Kr. Bil je učenec Izokratov in je nadaljeval njegovo zgodovino od dorske selitve do leta 340. pr. Kr., ki nam se je le v odlomkih ohranila.

⁷⁾ Klitarh je bil spremljevalec in zgodovinopisec Aleksandra Velikega.

⁸⁾ Tudi Aleksandričan Simagen, ki je živel za časa cesarja Avgusta, je spisal zgodovino Aleksandra Velikega in njegovih naslednikov.

malenkost tožiti ne velja. Vsak izmed vas naj vedno misli, kakó bi njemu bilo, ko bi ga kedó tožil — in gotovo bode spregledal hibo tovarišu svojemu! Če vam je kedaj kedó kaj hudega, neprijetnega učinil, potem zató ne smete trajno biti nánj jezni! Le pomislite, kolikokrat užalite svoje ljube stariše, a óni vam vendar vselej odpusté pregreho ter vas še dalje ljubijo, ko poprej. In dobrotljivi Bog! On odpušča največjemu grešniku vse, ako ga prosi odpuščanja in če se skesá svojega pogréska. — Tudi vi morate jeden drugemu odjenjati, biti morate spravljivi!

2. Učitelj pripoveduje povest (ali doslovno takó, kakor je v n. sl. ali pa po vsebini) v slovenščini.

Hočem Vam povedati povestico, ki nam prav lepo kaže spravljivost nekega dečka.

„France in Jože šta sla v šolo. Na poti pokaže Jože Francetu pisanje. Jože to pegleda, a ker je bilo v njem več napak ter nemarljivo pisano, zato Franceta pokara. A France naglo Jožetu pisanje iz rok zviije ter ga parkrat hudo sune. Jože pa mu nič ne stori, marveč le reče, da bode vse povedal gospodu učitelju. Tako ideta dalje. Ko sta vže blizu šolskega poslopja, pa France prime Jožeta z rokav ter ga prosi, naj nič ne pove g. učitelju, kar je storil; ob jednem mu tudi obljubi, da ga ne bode nikoli več vdaril. Jože videč, da je Francetu žal tega, kar mu je storil, poda mu roko ter pravi, da mu odpušča.“ — Vidite, Jože je v jezi Franceta sunil, bil je jezen; France pa je ostal miren, Jože prosil je odpuščanja, France mu je odpustil, bil je spravljiv.

3. Povpraševanje po vsebini pripovedovanega.

Kedo je šel v šolo? Kaj je na poti pokazal Jože Francetu? Je-li to pisanje bilo Francetu všeč? Zakaj ne? Kaj stori torej Jože Francetu? Ali pa je France Jožeta tudi sunil? Kaj mu je le rekel? Kakšen je bil Jože takrat, ko je Franceta suval? In France? Je-li bilo Jožetu žal, da je Francetu zlo storil? Iz česa to vidimo? (Ker ga je odpuščanja prosil.) Ali mu je France pogréshek spregledal? Kakšen je tedaj bil Francek? (Bil je spravljiv.)

Bil je spravljiv. Bodite torej tudi vi spravljivi! Kakšen bódi torej vsak? Vsak bódi spravljiv! „Bódi spravljiv“ rečemo v nemščini „Sei ver-söhnlich. (Učitelj tó napiše na tablo.)

(Učitelj opomni, da se nahaja v II. n. sl. pod tem naslovom branje.)

4. Učitelj učencem branje prečita.

5. Branje po učencih.

a) *Branje posamnih stavkov ter razjasnovanje istih vsebine.*

N. pr. A! Čitaj prvi stavek. „Franz und Josef giengen in die Schule“. Učitelj pové stavek slovensko. Sedaj stavi nemško vprašanje: „Wer gieng in die Schule?“ Kadar sledí pravilen odgovor, potem ga pusti ponavljati in sicer sprva po posamnih učencih, potem po vseh.

Takó naj bi se obravnaval stavek za stavkom važnejše in pomenljivejše staveke naj učitelj napiše na tablo. Takó n. pr.:

Sei versöhnlich!

Josef war (handelte) zornig.

Franz war (blieb) gelassen (ruhig).

Josef bat um Verzeihung.

Franz verzieh ihm (dem Josef).

Franz war versöhnlich.

b) *Vaja v gladkem branju.*

6. Uporaba branja za jezikovne vaje.

- a) Prestava gori navedenih stavkov na slovenski jezik.
- b) Prepisovanje branja po odstavkih in sicer
 - α) z nemškimi,
 - β) z latinskimi pismeni.
- c) Pretvorba branja glede na osebe, ki se nam v njem govoreče predstavljajo (mesto dečkov naj govorite deklici).
- d) Razne pravopisne vaje (besede s preglassi, z „ß“, „ie“ itd.).

7. Učenje na pamet.

A. Gradišnik.

Dopisi.

Maribor. (Učiteljski izpiti.) Pri tukajšnji izpraševalni komisiji se je v jesenskem obroku oglasilo k sposobnostnemu izpitu za ljudske šole 14 kandidatov in 1 kandidatinja, za meščanske šole pa 1 kandidatinja. Od prvih so 3 kandidatje in kandidatinja po pismenem izpitu odstopili, drugi pa so izpit dostali, jeden (gosp. Šimon Gajšek) celo z odliko. Tudi kandidatinja za meščanske šole, gpdč. Razlag iz Brežič bila je za matem. naravoslovno skupino reprobvana.

Istotako so kandidatje, ki so imeli skušnjo ponavljati (2 iz verstva, 2 iz slovenščine in 1 iz nemščine) izpit dostali. Toda kandidat, ki se je oglasil za francoščino na meščanskih šolah je odstopil. Pismene naloge bile pa so te-le:

A. Iz pedagogike: a) za ljudske šole: Auf welche Weise entspricht die Volksschule der Aufgabe, die Kinder sittlich-religiös zu erziehen?

b) za meščanske šole: 1. Wie werden die Urtheile nach der Relation eingetheilt? (mit Beispielen). 2. Inwieferne ist der Unterricht in den Naturwissenschaften ein wichtiges Bildungsmittel? 3. Welche hervorragenden Pädagogen des 18. und 19. Jahrhunderts gehörten dem katholischen Priesterstande an? (mit Lebensskizze).

c) iz francoščine: 1. α) die dramatischen Dichter unter Ludwig XIV. und ihre Werke. β) Inhaltsangabe der „Athalice“. — Beide Fragen sind in französischer Sprache zu beantworten.

2. Aus dem Französischen in's Deutsche: Premiere aventure de Gil Blas (bis sortis de la ville).

3. Aus dem Deutschen in's Französische: Die Grossmuth eines Mauren.

B. Iz slovenščine: Zakaj in kako se mora učitelj pri poučevanju in vzgoji ozirati na individualnost otrok?

C. Iz matematike: a) za ljudske šole: 1. Jemand erhält für eine verkaufte Waare nach Abzug von $2\frac{0}{100}$ Provision 2716 fl.; wie viel beträgt die Provision? (Rechnung in Hundert.)

2. In nachstehender Aufgabe sind die Schlüsse, nach denen sie im Kopfe aufzulösen ist, durch Worte anzuführen. „Von welcher Zahl ist der siebente Theil um 8 kleiner als der dritte Theil?“

3. Berechne den Flächeninhalt eines Rhombus, dessen Seite $s = 4,52m$ und dessen eine Diagonale $d = 6m$ ist. (Auf cm^2 genau.)

$$b) \text{ za meščanske šole: } 1. \frac{\sqrt{4x} + \sqrt{1-x}}{\sqrt{1+x} - \sqrt{1-x}} = \frac{a}{b}$$

2. Eine Stadt will bei einer Bank ein Anlehen mit der Verpflichtung aufnehmen, dasselbe durch einen am Ende jedes Jahres zahlbaren Betrag zu tilgen; welche Summe wird die Bank der Stadt bei 5% Zinseszins verleihen.

3. Um einen Würfel von der Kante a wird eine Kugel und um diese ein reguläres Tetraeder beschrieben; wie gross ist a) die Oberfläche, b) das Volumen des Tetraeders?

D. Iz realij: a) za ljudske šole: 1. Das Culturbild von Tirol. 2. Oesterreichs Kämpfe mit Napoleon I. 3. Methodische Besprechung des menschlichen Knochensystems; Belehrung über das Verhalten bei Rhachitis, Knochenbrüchen, Verstauchungen und Verrenkungen.

b) za meščanske šole: 1. Vergleichende Besprechung der Extremitäten der Wirbelthiere. 2. Die Gräser (gramineae), mit besonderer Berücksichtigung der angebauten und der als Futterpflanzen wichtigen Arten. 3. Das Kupfer und seine Erze. 4. Specifische Wärme. 5. Magneto-elektrische Inductions-Apparate.

Izpiti so trajali od 5. do 15. novembra.

Iz Št. Pavla v savinski dolini. Dne 19. avgusta zborovalo je „Savinsko uč. društvo“ v Št. Petru poleg Savine. Zastopano je bilo učiteljstvo vseh šol društvenega okoliša izvzemši jedne. Pozdravši sodruge navel je predsednik razloge, ki so ga napotili, da je sklical zbor na današnji dan v Št. Peter, da-si ta kraj doslej ni spadal v naše okoliše. Bilo mu je namreč do tega, da društvo dostojno proslavi imendan presvite cesarice. Soudom hotel je podati priložnost ogledati si novo šolsko poslopje, katero je zgradila občina Št. Peter sebi na čast, sosednim občinam pa v vzor. Vrh tega nameraval je v imenu društva čestitati novemu društveniku g. Klopčič-u zarad res lepega stanovanja, koje si je izpisoval po svojej izrednej prizadevnosti. Odgovarjajoč temu nagovoru, zahvali se g. Klopčič za čestitko, nadalje pa tudi za sočutje, katero so mu skazali društveniki povodom smrti predrage mu sopruge, vdeleživši se sprevoda. Naposled podaje še sodrugom v pomnjo črtice v stavbi šolskega poslopja, iz katerih je sprevideti, da mora učitelj tudi v tem slučaju biti duša krajnemu šolskemu совету.

G. Meglič meni, da govori vsem tovarišem iz srca, ako izjavi, da gledé žalostnega dogodka, ki se je v obitelji g. Klopčiča pripetil, ne treba nikakoršne zahvale, kajti v tem slučaju spolnili smo le svojo kolegialno dolžnost. Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri.

Predsedniku so došli a) imenik v zalogi katoliške bukvarne nahajajočih se knjig; b) poziv štirske učiteljske zaveze v Gradcu, zadevajoč osnovo dobrodelne ustanove za učiteljske vdove in sirote; c) dopis okrajnega glavarstva v Celju, zadevajoč izkaz v društvenem delovanju.

G. Šorn predava v petju po glaskah. On oporeka mnenju nekaterih učiteljev, ki trdé, da se s petjem po glaskah v narodnej šoli le trati čas. Seveda je je treba primerno omejiti, da se ne zanemarja petje po posluhu. Ako se to stori, potem ni dvomiti, da bode petje po glaskah ugodno vplivalo na vspeh, oziroma napredek v tem predmetu. Pričeti pa bi bilo s petjem po glaskah prej ko prej. Vsekako pa je že prekasno, ako se to stori še le na višjej stopinji. Najprej naj se učenci priučé takta, ki je podlaga ubranemu petju. V to svrho naj se porabijo majhne pesemce s prikladnimi stih, oziroma stopicami n. pr.

za dvodelni takt trohejskimi ali jambijskimi, za tridelni pa daktilskimi. Potem naj se seznanijo najprej z dvema glaskama, najbolje z enkrat prečrtanim g in a. Te glaski se uporabljajo v glasovne vaje, dokler se trajno ne vtisnejo spominu. Polagoma pa se razširi vrsta glasek navzgor in navzdol. Tem potom ne učé se učenci glasek samo čitati, ampak uvaževati tudi razdaljo med dvema glaskama, torej v istini po glaskah peti.

Svoje nazore počitoval je poročevalec s pomočjo stenske table, katero je sam izdelal, da mu služi pri poučevanju petja. Naposled nasvetuje g. Meglič, naj se o priliki prihodnjega zborovanja dražé društveni časopisi. Temu nasvetu se pritrđi. Zdaj je bil vsposed rešen in seja se zaključi. Konečno nas povabi g. Klopčič v goste, kjer smo se potem dobrovolili pozno v noč. Hvala mu! Z.

Črnagora. (Učiteljska skupščina v Cetinju.) [Konec.] — Ko je knez skorej dve uri prebil v skupščini, odide pozdravivši je „s Bogom“, a učitelji ga spremljajo s pesmo: „Ubavoj nam Crnoj Gori“. Za tem je skupščina podaljšala svoje delovanje, katerega je imela do 26. septembra. O tem le omenimo kratko sledeče: Nekoliko učiteljev čitalo je svoje razprave o „vaspitanju“ in šolski disciplini, o fiz. čistosti itd. Glavni šolski nadzornik čital in razjasnoval je novi učni plan. Mnogi učitelji prednašali so svoje predloge o pogledu šole, pouka, učiteljskega stanja in položaja itd. Minister uka in cerkvenih poslov g. Ivan Pavlovič je pazljivo poslušal (v nekotikih sejah) vse predloge in obečal delovati na ostvarenju vseh pravičnih in razloženih zahtev. Da-si je bil preobložen z mnogimi drugimi posli, vendar je svoj prosti čas rad prebil mej učitelji. Na prošnjo učiteljev obljubil je prositi kneza, da jim podari po 1 eksemplar „Imovinskog zakonika“. — V skupščini slavil se je mej drugim tudi predlog: da se v Cetinju naj vstanovi jeden list, ki bode organ učiteljev črnogorskih ter zastopa vaspitno-poučni smer. Ko je minister ta predlog uvažil in knezu nujnost razložil, prijel je „gospodar“ ta glas z zadovoljstvom. Ako bode dovolj pogojev (materijalne in umne moči), bode list skoraj začel izhajati.

Ker je bila ova skupščina prva po smrti dra. Gjorgja Natoševiča, držala je v nedeljo 11. sept. st. r. po službi „parastos“ (requiem) v „vlaški“ cerkvi in udovo pok. dra. Natoševiča v Novem Sadu brzojavno o tem izvestila, ki je tudi brzojavno izrekla za spomin svojo hvalo. — Potem so šli vsi učitelji k grobu pok. Beare in dobremu „Starome“ odpeli „vječnaja pamijat“ v znak priznanja njegovih redkih vrlin in žalosti za zgubo tako poštenega človeka, kakor je bil dobri „Stari“.

Učiteljski skupščini naznanilo se je, da je uredništvo „Učitelja“ (ki izhaja v Belemgradu v Srbiji) dobrovoljno ponudilo svoj list brezplačno vsem siromašnim učiteljem črnogorskim, ki se jim redno pošilja. Skupščina je ta glas prijela s polnim čustvom bratske ljubezni in je jednoglasno sklenila: da se bratom učiteljem v Srbiji na istem znaku bratske ljubezni pismeno izreče od skupščine zahvala, kar se je tudi zgodilo.

Na to so šli učitelji korporativno k mitropolitu Mitrosanu, da pozdravé njegov dohod iz bratske Rusije. Mitropolit vsprejel jih je v svojem velikem salonu, jih nagovoril v jedrnatih besedah polnih regilijozno-moralnega pouka ter završil s svojim arhipastirskim blagoslovom.

Ko je bil prečitan „razpoved“ učiteljev in ko so jim bile izplačane plače in polni stroški — odišel je vsak na svoje mesto.

Prosto po „Glas Crnogorecá“.

—k.

Novice in razne stvari.

[Velikanske ustanove.] V spomin štiridesetletnice cesarjeve odločil se je slavni rodoljub gosp. J. Gorup, veletržec na Reki, 50.000 gold. v jednotnej papirnej renti za 10 ustanov po 200 glđ. za dijakinje višje slovenske

dekliške šole v Ljubljani, 60.000 gold. v 5% papirnej renti pa za 10 ustanov po 300 gld. za velikošolce slovenskih starišev, oziroma 12 ustanov po 250 gld. za slovenske dijake srednjih šol. Ustanove niso omejene samo na jedno kronovino, temveč pravico do njih imajo slovenski dijaki iz Štajerske, Kranjske, Primorske in Reške okolice. S tem veledušnim činom ravnal je gosp. Gorup po presvetlega cesarja intenciji in zares knežje darilo poklonil v dobrodelne namene. Slava mu!

[Imenovanje.] Na strokovni obrtni šoli v Ljubljani, ki se je odprla dne 3. decembra, imenovani so: Pomožnim učiteljem za krščanski nauk č. g. spiritual Jan. Flis; učiteljem risanja g. Jos. Vesel, doslej na tukajšnji realki; mojstrom za mizarstvo g. Ernest Cigoj; mojstrom za rezbarstvo in strugarstvo g. Fran Bučar; pomožnim učiteljem za jezike g. Anton Funtek.

[Bolgarsko vseučilišče.] Bolgarski knez Ferdinand je daroval dva milijona frankov za narodno bolgarsko vseučilišče v Sofiji.

[Belgijsko šolstvo.] Po „Revue pedagogique“ bilo je v Belgiji leta 1885 v šolah, za koje skrbi država, 588.804 otrok, a poučevalo je 6165 učiteljev in 4502 učiteljic. — L. 1886. bilo je v Belgiji na 20 moških učiteljskih 1372 kandidatov, na 28 ženskih učiteljskih pa 1818 kandidatinj.

[Ustanovniki kitajske odgoje] bili so trije: Konfucius (551. l. pr. Kr.) učencec njegov Mencius in Čuhi. največji kitajski učenjak. Poslednji je dejal: „Namen odgoje je čednost“. Vaje so se osnovala v čitanju, pisanju in petju, tudi dekleta morala so se podvreči vajah.

(„Iskrice“) je ime zbirki pesmij in povestij. Spisal in slovenskej mladini poklonil Janko Leban, učitelj v Avberu pri Sežani. I. zvezek. Cena 20 kr., po pošti 25 kr. Na 10 zvezkov I po vrhu. V Ljubljani. Tiskala „Katoliška Tiskarna“ 1888. — Ta lična, v gladkej, pravilnej slovenščini pisana knjižica ima za otroke kaj primerno vsebino in bode brezdvombno dosegla svoj blagi smoter: „obujati v mladih srcih iskre prave ljubezni do Boga, do cesarja, do milega jezika in naroda našega!“ — Opozarjajoč č. tovariše na „Iskrice“ omenimo še, da se I. zvezek dobiva pri g. pisatelju v Avberu in v „Katoliški bukvarni“ v Ljubljani.

Poslano!

Ocenitelju „Šolskih pesmi“, gospodu Ig. Zupan-u!

Ker čast. Popotnik-ovih bralcev nočem nadlegovati s tem, da zavračam Vaše neopravičene ukore tukaj, poprosil bodem sl. vodstvo celjskega učiteljskega društva, da mi dovoli dotično stvar resnično in temeljito razjasniti na istem mestu, na katerem ste razširjali kaj slabo mnenje o „Šolskih pesmih“ in o meni.

Gabrijel Majcen.

NATEČAJI.

Štv. 916.

III

Podučiteljsko mesto.

Na novo ustanovljeni davorazrednici pri sv. Janžu na Peči, šolski okraj Šoštanj, se umešča podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu.

Prosilci, oziroma prosilke za to mesto naj svoje redno obložene prošnje predpisanim potom vložijo do I. januarja 1889 pri krajnem šolsk. svetu pri sv. Janžu na Peči. — Zmožnost slovenskega jezika je neobhodno potrebna.

Okr. šolski svet v Šoštanju, dne 23. novembra 1888.

Predsednik: *Finetti s. r.*

Štv. 1286.

Mesto podučiteljice

na četirirazrednici Ptujске okolice, s 3 paralelkami za deklice, IV. plač. razreda, se začasno umešča.

Prosilke, nemškega in slovenskega podučevanja zmožne, naj svoje prošnje do 20. decembra 1888 pri krajn. šolsk. svetu vložijo.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 20. oktobra 1888.

3-3

Predsednik: *Marek s. r.*

Štv. 1401.

Podučiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli pri **sv. Marjeti** poleg **Ptuja** se podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu in prostim stanovanjem provizorično umešča.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje redno obložene prošnje do **10. januarija 1888** pri krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 20. novembra 1888.

2-3

Predsednik: *Marek s. r.*

Štv. 431.

Podučiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli v **Kostrivnici** se podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu in s prostim stanovanjem stalno umešča.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje redno obložene prošnje do **konca decembra t. l.** pri krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet Rogatec, dne 7. novembra 1888.

2-3

Predsednik: *Marek s. r.*

Štv. 1410.

Učiteljski mesti.

Na četrirazrednici **Ptujske okolice**, III. plač. razreda, se stalno umeščate **eno učiteljsko in eno podučiteljsko mesto**.

Prosilci naj svoje prošnje do **24. januarija 1889** pri krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 3. decembra 1888.

1-3

Predsednik: *Marek s. r.*

NAZNANILO.

„Popotnikov koledar za slovenske učitelje za 1889. l.“ je dotiskan in se prične razpošiljati, kakor hitro bode vezan. Popotnikov koledar za 1889. l. je po obliki podoben svojim prednikoma, le ročnejši bode. Ima pa nastopno vsebino:

I. Koledarij 1889. Lestvica za pristojbine. — Rodopis ces. rodovine. — Avstrijsko ogrska monarhija. — Tarif za pisma. — Najvažnejši periodični opravki šolsk. voditeljstev in krajnih šolsk. svetov. — Plače lj. učiteljstva po Avstrijskem. — II. **S e m a t i z e m** šolskih oblastnij, učiteljsišč, ljudskih šol in učiteljskega osobja po Južno-Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1888/89.

Ker se je koledarja tiskalo le malo čez število naročnikov, vabimo vljudno vse one, ki si ga še niso naročili, a koledar morda vendar želé, da si ga kmalu naročé.

„Popotnikov koledar za 1889. leto“

stane v lepi platneni vezi

1 gld. — po pošti 1 gld. 5 kr.

Upravništvo „Popotnika“,
Reiserstrasse Nr. 8.

Ker se leto svojemu koncu bliža, prosimo še enkrat vse one p. n. prejemalec našega lista, ki nam naročnine zanj še niso doposlali, da svoj dolg za tekoče leto, oziroma tudi za prejšnji čas vsaj do konca tega meseca gotovo poravnajo.

Upravništvo.